Čiekurs

MEŽA KONSULTĀCIJU PAKALPOJUMU CENTRS

3 (87)

INFORMATĪVS IZDEVUMS MEŽA ĪPAŠNIEKIEM 2025

Foto: Sigita Cimermane

ES ATBALSTA 3. KĀRTA PLĀNOTA NOVEMBRĪ–DECEMBRĪ

Informējam, ka no 2025. gada 19. novembra līdz 19. decembrim notiks 3. kārtas projektu iesniegšana Latvijas Kopējās lauksaimniecības politikas stratēģiskajā plānā (KLP SP) noteiktajās aktivitātēs. Piešķirtā publiskā finansējuma apmērs noteikts 11 000 000 eiro, kas paredzēts šādām intervencēm:

1) LA 7.1. "Ieguldījumi meža ieaudzēšanai, nomaiņai, atjaunošanai un retināšanai" — retināšana, meža ieaudzēšana, mežaudžu nomaiņa, katastrofās iznīcinātu mežaudžu atjaunošana. Šai kārtai piešķirts publiskais finansējums 8 500 000 eiro apmērā no intervencei paredzētā publiskā finansējuma un sadalīts sekojoši:

- jaunaudžu retināšanas un mežaudžu nomaiņas aktivitātē 5 500 000 eiro;
- meža ieaudzēšanas aktivitātē 2 000 000 eiro;
- meža ugunsgrēkos un dabas katastrofās iznīcinātu mežaudžu atjaunošanai 1 000 000 eiro.

2) LA 8. "Atbalsts meža ekosistēmu noturības un ekoloģiskās vērtības uzlabošanai un uzturēšanai" – kompensējošais atbalsts, kurš ietver agrotehnisko kopšanu. Šai kārtai piešķirts publiskais finansējums 2 500 000 eiro apmērā.

Projekta īstenošanas beigu datumi

Ja tiek veikta jaunaudžu retināšana un/vai meža ieaudzēšana, atjaunošana vai nomaiņa (bez turpmākas agrotehniskās kopšanas) – 2027. gada 30. aprīlis.

Ja papildus plānotas agrotehniskās kopšanas – 2029. gada 1. septembris.

Atgādinām, ka Meža konsultāciju pakalpojumu centra (MKPC) darbinieki piedāvā konsultācijas, veicot arī meža izvērtēšanu atbalsta saņemšanas nosacījumiem, nepieciešamības gadījumā īpašumu apsekojot dabā. Izstrādājam atbalsta projektu dokumentāciju, veicam projektā paredzētos mežsaimnieciskos darbus mežā, kā arī sagatavojam projekta atskaites. Plašākai informācijai lūdzam sazināties ar tās MKPC nodaļas darbiniekiem, kuru darbības teritorijā atrodas meža īpašums. MKPC nodaļu kontakti atrodami **www.llkc.lv** sadaļā Kontakti, meklējot — Meža konsultāciju pakalpojumu centrs.

MKPC

LATVIJAS LAUKU KONSULTĀCIJU UN IZGLĪTĪBAS CENTRS

Līdzfinansē Eiropas Savienība

2027 Nacionālais attīstības plāns

Lauku tīkls

ŠAJĀ NUMURĀ:

- Klientiem pieejams jaunais Valsts meža dienesta e-pakalpojumu portāls 2
- *Foradvise* projekts – stiprinām mežu konsultāciju sistēmu Eiropā! 3
- Mazinājusies egļu astoņzobu mizgrauža negatīvā ietekme mežos. 3
- Iniciatīva "Par 3 miljardiem koku vairāk" tagad arī sociālajos tīklos 4
- Jaunā MKPC Mežsaimniecības sadaļa LLKC mājaslapā 4
- No bērnības mežā līdz titulam "Labākais 2024. gada konsultants mežsaimniecībā" 5
- Cirsmu pārdošana – kam pievērst uzmanību līgumos 6
- Kad zālaugi vairs neaug, jāsteidz kopt jaunaudzes. 7
- Zviedrija: mežsaimniecības inovācijas, bioekonomika un koksnes pārstrāde . . 8
- Apaļo kokmateriālu produktu cenu tendences 9
- Ilgtspējīga mežsaimniecība projekta *LIFE-IP Latvianature* demonstrējuma teritorijā "Rūķmuiža" 10
- Koku stādīšana rudenī. 11
- Organisko mēslojumu izmantošanas iespējas un ietekme uz koku augšanu. 12
- Aitu vilnas izmantošana koku aizsardzībai pret briežu dzimtas dzīvnieku bojājumiem 13
- Mežsaimniecība un medības Zviedrijā – ko varam mācīties Latvijā 14
- Mežs kā dzīva laboratorija. 15

KLIENTIEM PIEEJAMS JAUNAIS VALSTS MEŽA DIENESTA E-PAKALPOJUMU PORTĀLS

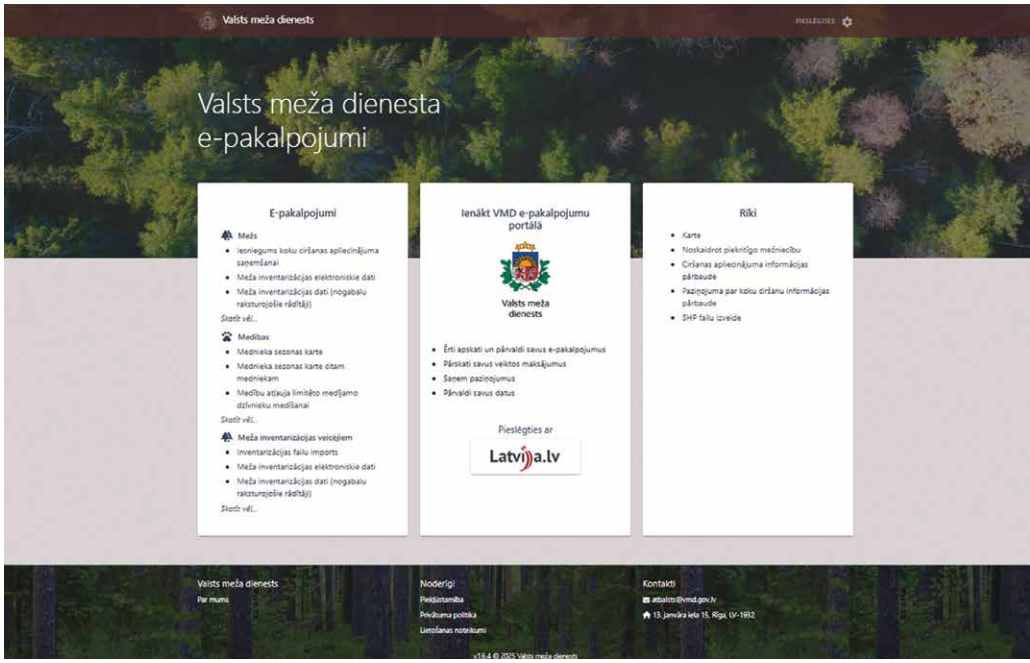

Lai padarītu e-pakalpojumu vidi ērtāku un mūsdienīgāku, Valsts meža dienests ir izstrādājis īpašu klientiem paredzētu portālu – epak.vmd.gov.lv. Tas nodrošina ērtu piekļuvi Meža valsts reģistra datiem un ļauj digitāli saņemt dienesta pakalpojumus vienkāršāk nekā iepriekš.

Jaunais portāls, kas no 1. jūlija pieejams meža īpašniekiem, medniekiem un meža inventarizācijas veicējiem, piedāvā plašas iespējas: iesniegumu iesniegšanu, maksājumu veikšanu un pakalpojuma statusa pārraudzību. Īpaši būtiski – portāls ir pielāgots lietošanai dažādās ierīcēs, ļaujot strādāt gan pie datora, gan no mobilajām ierīcēm.

No profesionāļu rīka uz lietotājam draudzīgu vidi

"Meža valsts reģistrs ir Valsts meža dienesta veidota informācijas sistēma, kas sākotnēji tika izstrādāta dienesta amatpersonām. Tā ir specifiska vide, kurā orientējas jomas profesionāļi, taču klientiem tā nebūt nav vienkārši saprotama. Tāpēc tika pieņemts lēmums izveidot klientam draudzīgu un ērtu e-pakalpojumu vidi, kas atvieglotu Valsts meža dienesta pakalpojumu saņemšanu," portāla izveidi pamato Valsts meža dienesta ģenerāldirektors Andis Purs.

Ērtāk, pārskatāmāk, pieejamāk

Jaunais portāls piedāvā ērtāku dokumentu iesniegšanu, iespēju strādāt no jebkuras ierīces, kā arī ātrāku un pārskatāmāku pakalpojumu apmaksu un to izpildes uzraudzību. Darba sesijas ilgums tagad ir līdz trim stundām, kas ļauj netraucēti veikt vairākas darbības vienlaikus.

Pašlaik portālā pieejami 21 dažādi pakalpojumi. Katram ir pievienots skaidrojums un video pamācība, bet klientu atsauksmes izmanto turpmākiem uzlabojumiem. Portāls nodrošina iespēju ne tikai iesniegt un atsaukt pārskatus un iesniegumus, bet arī pilnvarot citas personas darbībām sistēmā. Piemēram, iespējams vienlaikus reģistrēt vairākus atjaunošanas pārskatus, ja dati sakrīt.

E-pakalpojumi pieejami trīs galvenajās jomās:

- mežsaimniecība,
- medības,
- meža inventarizācija.

Atbalsts un pārejas periods

Portālā pieejams arī atbalsts klientiem – jautājumus iespējams sūtīt uz e-pasta adresi: atbalsts@vmd.gov.lv. Pārejas periodā darbojas arī iepriekšējā sistēma – gis.vmd.gov.lv.

Tāpat MKPC speciālisti sniedz konsultācijas meža īpašniekiem par Meža valsts reģistra un e-pakalpojumu portāla izmantošanu, palīdzot sagatavot pārskatus, iesniegumus un meža apsaimniekošanas atbalsta plānus, lai saņemtu Eiropas Savienības finansējumu.

Valsts meža dienesta informācija

FORADVISE PROJEKTS – STIPRINĀM MEŽU KONSULTĀCIJU SISTĒMU EIROPĀ!

Ar prieku informējam, ka nu arī Meža konsultāciju pakalpojumu centrs (MKPC) ir daļa no plaša Eiropas mēroga projekta *FORADVISE*, kas apvieno vairāk nekā 30 partnerus un ieinteresētās puses visā Eiropā, lai veidotu spēcīgu konsultāciju tīklu mežsaimniecībā.

Misija – stiprināt mežsaimniecības konsultantu zināšanas un nodrošināt ar mūsdienīgiem rīkiem, lai veicinātu ilgtspējīgu, daudzfunkcionālu un noturīgu mežu attīstību sabiedrības un dabas interešu labā.

Tas palīdzēs:

- modernizēt mežu nozari,
- uzlabot Eiropas mežu ilgtspēju un daudzfunkcionalitāti,
- veicināt Eiropas Savienības, nacionālo valstu un reģionālo politiku mērķu sasniegšanu.

FORADVISE mērķi

1. Izveidot Eiropas mežu konsultāciju tīklu, kas atbalsta nozares modernizāciju un politikas mērķu sasniegšanu.
2. Uzlabot konsultantu zināšanas un prasmes, lai risinātu vides un sabiedrības izvirzītos izaicinājumus, veicinot to ilgtspēju un savstarpēju iekļaušanos.
3. Izprast esošos konsultāciju pakalpojumus Eiropā, apzināt nepieciešamības un iespējas, kā arī izstrādāt ceļa karti uz nākotnes Mežu zināšanu un inovāciju sistēmu (*FOKIS*).

Galvenās darbības jomas

- Digitālie rīki un savstarpējā mācīšanās.
- Klimata noturības pasākumi un bioloģiskās daudzveidības aizsardzība.
- Daudzpusēja sadarbība un inovācijas.
- Zināšanu un pieredzes apmaiņa starp konsultantiem un mežsaimniekiem.
- Inovāciju pilotprojekti.
- Dialogs ar politikas veidotājiem efektīvas meža konsultāciju sistēmu attīstīšanai.

Ar projekta *FORADVISE* palīdzību virzāmies uz ilgtspējīgiem un vitāliem mežiem Eiropā, kas kalpo sabiedrībai un bioloģiskajai daudzveidībai.

MKPC loma

MKPC šajā projektā iesaistās aktivitātēs, kas vērstas uz mežsaimniecības konsultāciju sistēmas stiprināšanu Latvijā, īsteno mežsaimniecības konsultantu nacionāla kontaktpunkta lomu Latvijā, apzinot un aicinot projektā līdzdarboties speciālistus un uzņēmumus, kuru darbība saistīta ar objektīvu un neatkarīgu konsultāciju sniegšanu meža īpašniekiem. Nacionālā kontaktpunkta pirmā sanāksme plānota šogad novembra beigās. Plašāku informāciju iespējams saņemt, sazinoties ar Olgu Šteinbergu (olga.steinberga@mkpc.llkc.lv), kura vada mežsaimniecības konsultantu Latvijas nacionālo kontaktpunktu. Iesaistītajiem dalībniekiem būs iespēja izmantot projektā radītos materiālus un metodes sava darba pilnveidošanai, kā arī izteikt priekšlikumus mežsaimniecības konsultāciju sistēmas regulējuma pilnveidei Latvijā un Eiropas Savienībā. Vienlaikus tiek veikts Latvijas mežsaimniecības konsultāciju sistēmas raksturojums un izstrādāts *FOKIS*. Balstoties uz to, tiek apzināti dalībnieki Latvijas mežsaimniecības konsultantu nacionālajam kontaktpunktam. MKPC vada tematisko darba grupu "Dabai tuvināta meža apsaimniekošana", kurā būs iespējams iesaistīties gan citiem projekta partneriem, gan ieinteresētajām pusēm ārpus projekta. Darba grupas seminārs norisināsies 2026. gada pavasarī. Par turpmākajām aktivitātēm mežsaimniecības konsultāciju sistēmas stiprināšanai Latvijā un projektā *FORADVISE* informēsim nacionālā kontaktpunkta dalībniekus, kā arī citus interesentus. Informācija būs pieejama arī izdevumā "Čiekurs".

Funded by the European Union

ANNA DŪVIŅA,
MKPC mežsaimniecības projektu vadītāja,
tālr. 26624059,
e-pasts: anna.duvina@mkpc.llkc.lv

MAZINĀJUSIES EGĻU ASTOŅZOBU MIZGRAUŽA NEGATĪVĀ IETEKME MEŽOS

Valsts meža dienesta (VMD) apkopotie dati liecina, ka egļu astoņzobu mizgrauža klātbūtne mežos joprojām jūtama, taču salīdzinājumā ar iepriekšējiem diviem gadiem to aktivitāte un negatīvā ietekme ievērojami mazinājusies.

Egļu astoņzobu mizgrauzi, tāpat kā citus kaitēkļus, būtiski ietekmē laikapstākļi. Šī gada mitrais un vēsais pavasaris un lietainā, vēsā vasara nav bijusi labvēlīga ne mizgrauža pirmajai paaudzei, kas attīstās pavasarī, ne otrajai paaudzei, kas veidojas vasaras vidū. Turpretim eglēm ar nokrišņiem bagātie laikapstākļi ļāvuši uzņemt pietiekamu mitruma daudzumu, lai stiprinātu dabiskās spējas pretoties kaitēklim ar sveķu palīdzību.

Analizējot vasarā iegūtos VMD datus

par noķertajām mizgraužu vabolēm mežos izvietotajos feromonu slazdos, var secināt, ka šogad vislielākā egļu astoņzobu mizgrauža lidošanas aktivitāte novērota Ludzas, Jēkabpils, Krāslavas un Valkas apkārtnē. Vietās, kur iepriekšējo gadu mizgrauža perēkļi nav laikus likvidēti, kaitēklis turpinājis lokāli izplatīties, tomēr valstī kopumā šajā gadā veiktie novērojumi neliecina par lieliem un plašiem mizgrauža bojājumiem.

Lai turpinātu ierobežot egļu astoņzobu mizgrauža izplatību valstī, vērtīgo egļu mežaudžu aizsardzības pasākumi, kas noteikti ar VMD rīkojumu Nr.255 "Par egļu astoņzobu mizgrauža masveida savairošanās situāciju un kaitēkļa ierobežošanas pasākumiem 2025. gadā", būs spēkā līdz 2025. gada beigām. Tātad, ja egļu audzē pamanīti svaigi mizgrauža bojājumi, kas atbilst norādītā rīkojuma nosacījumiem, tā cērtama rīkojumā noteiktajā kārtībā sanitārajā vienlaidus cirtē. Pirms ciršanas nepieciešams saņemt VMD sanitāro atzinumu.

Ilze ZILVERE-ZĀLĪTE,
Valsts meža dienests,
Meža un vides aizsardzības daļas vecākā referente

INICIATĪVA "PAR 3 MILJARDIEM KOKU VAIRĀK" TAGAD ARĪ SOCIĀLAJOS TĪKLOS

Meža īpašnieki un nozares draugi – katrs iestādītais koks ir ieguldījums nākotnē. Tagad ir vēl viena iespēja parādīt savu darbu un iedvesmot citus – Eiropas Savienības (ES) iniciatīva "Par 3 miljardiem koku vairāk" ir kļuvusi redzama arī sociālajos tīklos!

Lai līdz 2030. gadam kopīgi sasniegtu mērķi – iestādīt papildu 3 miljardus koku visā ES, ir izveidoti profili:
Facebook
Facebook_3miljardikoki.lv

Instagram
Instagram_3miljardikoki.lv

Tik-Tok
Tik-Tok_3miljardikoki.lv

Šajās platformās tu atradīsi jaunākās ziņas, aktuālāko informāciju, padomus, iedvesmas stāstus un dažādus video par koku stādīšanas procesu, reģistrēšanu u. c.

Kā tu vari palīdzēt?

Pieseko profiliem! Padalies ar ierakstiem savā profilā! Aicini arī draugus, ģimeni un kolēģus pievienoties! Publicējot savas koku stādīšanas bildes un video, lieto tēmturi **#3billiontrees** – tā palīdzēsi padarīt iniciatīvu redzamāku arī starptautiski!

Kopā varam padarīt iniciatīvu redzamāku un iestādīt vairāk koku, jo katrs koks ir solis pretī zaļākai nākotnei.

ES iniciatīva "Par 3 miljardiem koku vairāk" paredz līdz 2030. gadam būtiski palielināt koku daudzumu visā ES teritorijā, lai veicinātu bioloģisko daudzveidību, mazinātu klimata pārmaiņu ietekmi un atjaunotu ekosistēmas.

Ikviens koks ir solis zaļākai nākotnei. Pievienojies iniciatīvai "Par 3 miljardiem koku vairāk"– stādi kokus ārpus meža teritorijas un reģistrē tos platformā *MapMyTree*. Tas ir vienkāršs veids, kā ikviens no mums var dot ieguldījumu tīrākas, zaļākas un veselīgākas vides uzturēšanā un veidošanā.

JAUNĀ MKPC MEŽSAIMNIECĪBAS SADAĻA LLKC MĀJASLAPĀ

Tagad LLKC portālā pieejama atjaunota mežsaimniecības sadaļa, kas apkopo visu aktuālo informāciju un pakalpojumus vienuviet. Šeit atradīsi praktiskus risinājumus, jaunākās ziņas, kontaktus, mācības un seminārus, interešu grupas, konsultācijas, meža apsaimniekošanas pakalpojumus, oglekļsaistīgas mežsaimniecības plānošanas rīkus – tas ir viss, lai atbalstītu tevi ikdienas meža pārvaldībā!

Mežsaimniecības sadaļā atradīsi

Nozares aktualitātes un pasākumi – regulāri publicētas aktualitātes, piemēram, jaunākie "Čiekura" izdevumi, mācības un semināri, Mežu dienu pasākumi u. c.

Meža apsaimniekošanas pakalpojumi – iespēja pieteikties gan meža īpašumu apsekošanai, gan meža inventarizācijai, pārauglaukumu ierīkošanai galvenajā cirtē pēc caurmēra u. c.

Dokumentu sagatavošana – ES projekti, meža inventarizācijas, novērtējumi, atzinumi un pārskati, profesionāli sagatavota un iesniegta nepieciešamā dokumentācija.

Mācības un pieredzes gūšana mežsaimniecībā – iespēja iegūt zināšanas un pieredzi. Šajā sadaļā uzzināsi visu nepieciešamo informāciju par aktuālajiem semināriem un mācībām.

Noderīgi – uzzini visu par Meža konsultāciju pakalpojumu centru, par meža īpašnieku mācībām, semināriem un interešu grupām, neformālo izglītību, meža apsaimniekošanas pakalpojumiem, ES atbalsta pasākumiem mežsaimniecībā, ES apmaksātām individuālām konsultācijām tavā mežā, mežu apmeklējumiem, demonstrējumiem saimniecībās un mežos u. c.

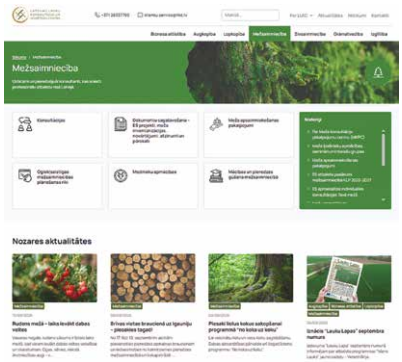

Kā piekļūt mežsaimniecības sadaļai?
Atver savu interneta pārlūkprogrammu.
Ieraksti adresi: **mkpc.llkc.lv**
Izvēlnē augšpusē atrodi sadaļu **"Mežsaimniecība"** un uzklikšķini.
Izvēlies sev aktuālo informāciju vai piesakies piedāvatajiem pakalpojumiem.

Angelika GĀRBENA,
MKPC komunikācijas un mārketinga speciāliste,
e-pasts: angelika.garbena@mkpc.llkc.lv,
tālr. 29389237

NO BĒRNĪBAS MEŽĀ LĪDZ TITULAM "LABĀKAIS 2024. GADA KONSULTANTS MEŽSAIMNIECĪBĀ"

"Mežs manā dzīvē ienāca jau bērnībā – tēvs strādāja par mežsargu, un es bieži gāju līdzi darbos," atceras Valdis Usne, Ziemeļkurzemes nodaļas vecākais mežsaimniecības konsultants.

Mežsaimniecība viņam ir gluži kā ģimenes mantojums – arī vecvecāki bijuši saistīti ar mežu un mežizstrādi. Bērnībā Valdis palīdzējis mērīt kokus un darbojies dažādos meža darbos. "Nebija jautājuma, ar ko nodarbošos nākotnē, – bija skaidrs, ka tā būs mežsaimniecība," smaidot stāsta Valdis. Mežs nav tikai darbs – tas ir dzīvesveids, ikdienas ritms un vieta, kur viņš jūtas visērtāk.

Valdis Usne, Ziemeļkurzemes nodaļas vecākais mežsaimniecības konsultants, titula "Labākais 2024. gada konsultants mežsaimniecībā" saņēmējs.

Anete Zonberga, Ziemeļkurzemes nodaļas mežsaimniecības konsultante meža apmeklējumā Zviedrijā

Izglītība un darba ceļa sākums

Pēc pamatskolas Valdis iestājās Ogres tehnikumā, kur apguva mežsaimniecības specialitāti. Paralēli mācībām viņš praktiski darbojās mežā, iegūstot pirmo profesionālo pieredzi meža stādīšanā un jaunaudžu kopšanā. 2001. gadā, pēc Ogres tehnikuma pabeigšanas, viņš sāka strādāt kā individuālais komersants mežsaimniecības jomā, vēlāk Valsts meža dienestā par mežsargu. 2007. gadā Valdis ieguva arī uzņēmuma un iestāžu vadītāja kvalifikāciju Rīgas pedagoģijas un izglītības vadības augstskolā. Mīlestība pret mežu un vēlme sargāt dabu Valdim radās jau skolas gados, tāpēc nav brīnums, ka viņš nonāca arī meža ugunsdzēsībā. Vasarās, kad pastāvēja ugunsgrēku risks, viņš dežurēja un aktīvi piedalījās dzēšanas darbos. Darbs ugunsdzēsībā iemācīja disciplīnu, ātru reakciju un spēju strādāt komandā – prasmes, kas vēlāk noderēja arī viņa profesionālajā ceļā mežsaimniecībā. 2013. gadā viņš pievienojās Meža konsultāciju pakalpojumu centra (MKPC) kolektīvam. Sākumā nodaļā viņš bija vienīgais darbinieks, bet vēlāk izveidojās komanda. "Pašlaik mēs dalāmies pienākumos – es vairāk eju mežā, savukārt kolēģe Anete Zonberga, Ziemeļkurzemes nodaļas mežsaimniecības konsultante, pārsvarā strādā ar dokumentiem un pasākumu organizēšanu," stāsta Valdis.

Kurzeme – daba, kas iedvesmo

Ziemeļkurzemes meži atšķiras no citām Latvijas daļām – tie ir priežu bagāti, nereti saistīti ar purviem un ezeriem, un to daba ir daudzveidīga. "Pie mums ir piejūras meži, gan Baltijas jūra, gan Rīgas līcis un ezeri – apstākļi reizēm varbūt mazliet specifiski, bet tas padara darbu interesantāku," atzīst Valdis. Tieši daudzveidīgā vide un izaicinājumi ikdienā veido viņa profesionālo pieredzi, kas šogad godalgota ar titulu "Labākais 2024. gada konsultants mežsaimniecībā". "Tas nav tikai mans nopelns – tas ir kopīgs darbs. Kolēģi gan Ozolniekos, gan nodaļās vienmēr palīdz un dalās pieredzē," viņš uzsver.

Arī brīvajā laikā Valdis paliek uzticīgs dabai – medības un makšķerēšana ir viņa ikdienas sastāvdaļa, dzīvojot pie meža, daba vienmēr ir līdzās. Kā pieredzējis konsultants viņš meža īpašniekus mudina: "Saimniekojiet gudri un atbildīgi. Mācieties, brauciet uz semināriem, sadarbojieties ar MKPC konsultantiem – tad mežs dos labumu gan jums pašiem, gan nākamajām paaudzēm."

No ainavu specialitātes līdz mežsaimniecībai

2020. gadā MKPC Ziemeļkurzemes nodaļai pievienojās arī Anete Zonberga, pašlaik Ziemeļkurzemes nodaļas mežsaimniecības konsultante. Savu profesionālo ceļu Anete sākusi kultūras jomā, vadījusi tautas namu un organizējusi pasākumus. "Tas bija ļoti labs pamats – iemācījos plānot, strukturēt, uzrunāt cilvēkus. Pieredze vēlāk ļoti noderēja, jo arī darbā MKPC daudz kas balstās uz sarunām, pasākumu organizēšanu un sadarbību," viņa stāsta. Papildu ainavu arhitekta izglītībai Anete apguva arī Ogres tehnikuma pieaugušo izglītības programmu, kur ieguva mežtehniķa izglītību. Tā kļuva par pamatu darbam MKPC, kur pašlaik viņa savieno teorētiskās zināšanas un praktisko pieredzi. "Man patīk dažādība – vienu dienu strādāju birojā ar dokumentiem, citu dienu esmu mežā, runāju ar īpašniekiem vai piedalos pasākuma organizēšanā. Tas ļauj saglabāt balansu," saka Anete. Viņas ainavu arhitektes zināšanas nereti noder arī pašlaik. "Ir bijis, ka cilvēks grib izmēģināt paulonijas vai citas netradicionālas sugas – tad varu palīdzēt ar padomu." Valdis esot bijis labākais skolotājs: "No viņa iemācījos runāt ar meža īpašniekiem pārliecinoši. Viņš vienmēr zina, kā paskaidrot nesaprotamo, un katru reizi mežā parāda kaut ko jaunu."

Kolēģu sacītais – Valdis ir cilvēks, pie kura vienmēr var vērsties pēc palīdzības – viņš ir izpalīdzīgs, pacietīgs un gatavs atbalstīt jebkurā situācijā. Darbs kopā ar Valdi rit raiti un jautri. Viņa klātbūtne padara ikdienu patīkamāku. Valdis ir vienkāršs un atsaucīgs – vienmēr sirsnīgs un uzticams kolēģis. Savukārt Anete ir smaidīga, atsaucīga un pozitīva. Viņas optimisms palīdz radīt patīkamu gaisotni darbā.

Kopā Valdis un Anete ir lieliska komanda – viens otru papildina un ar savu attieksmi padara darbu priecīgāku.

Ziemeļkurzemes nodaļas piedāvātie paklapojumi:

- individuālas konsultācijas meža īpašniekiem,
- mācības un semināri,
- konsultācijas ES atbalsta projektu jautājumos un dokumentu sagatavošana,
- platību iestigošana,
- neatkarīga cirsmu uzmērīšana un novērtēšana,
- meža īpašuma aptuvenās tirgus cenas noteikšana un mežaudzes bioloģiskās daudzveidības novērtējumu sagatavošana.

Līga SOLOSTEJA,
MKPC mežsaimniecības projektu vadītāja,
tālr. 28018569,
e-pasts: liga.solosteja@mkpc.llkc.lv

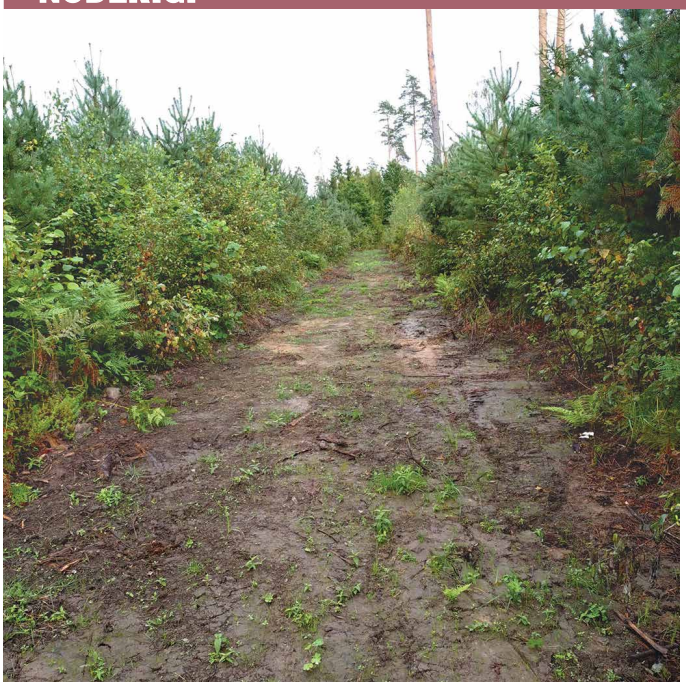

Sakārtots meža ceļš pēc mežizstrādes

Foto: Andris Vīrs

Izstrādes laikā izbraukāts meža ceļš

CIRSMU PĀRDOŠANA – KAM PIEVĒRST UZMANĪBU LĪGUMOS

Saka, ka vēsture neatkārtojas, taču, strādājot Meža konsultāciju pakalpojumu centrā (MKPC) vairāk nekā 10 gadus, pie manis daudzkārt ir vērsušies meža īpašnieki pēc padoma par to, kā pārdot cirsmas. Kā noslēgt korektu līgumu – tādu, kas nav iepriekš sastādīts pircēja interesēs, nodrošina adekvātu samaksu par plānoto cirsmu un paredz, ka pēc darbu izpildes mežs un izvešanas ceļi paliek tādā kārtībā, kādā tie bija pirms cirsmu izstrādes.

Pirms cirsmu pārdošanas izstrādei vienmēr iesaku noskaidrot atsauksmes par uzņēmumu, kas vēlas pirkt cirsmas, kā arī saņemt piedāvājumus no vairākiem uzņēmumiem, noskaidrot, kādu cenu piedāvā, un lūgt, lai tie atsūta cirsmu pirkuma līgumu, ko rūpīgi izlasīt. Ja rodas kādas neskaidrības, iesaku vērsties pie speciālistiem (piemēram, MKPC konsultantiem nodaļās visā Latvijā) pēc padoma, jo pēc līguma parakstīšanas to būs grūti apstrīdēt.

No savas prakses varu minēt vairākus gadījumus, kad līgumi bija sastādīti nepilnīgi vai nelabvēlīgi īpašniekam.

Situācija. Īpašniekam piedāvā parakstīt "Meža apsaimniekošanas līgumu", kurā turpmāk ir norādīts, ka firma pēc līguma parakstīšanas varēs sagatavot nepieciešamos dokumentus iesniegšanai mežniecībā koku ciršanas apliecinājuma saņemšanai. Tas nozīmē, ka, parakstot šādu līgumu, īpašnieks firmai nodod tiesības ne tikai uz konkrēto cirsmu, bet arī uz visa īpašuma apsaimniekošanu, ko pats īpašnieks visticamāk nevēlas.

Ir gadījumi, kad firmas līgumā norāda tikai plānoto izcērtamo krāju, savu cenu par kubikmetru un aprēķināto samaksas summu, no kuras atskaita IIN (iedzīvotāju ienākuma nodokli). Tālāk līgumā minēts, ka no šīs summas vēl atskaita zāģēšanas un izvešanas pakalpojumu izmaksas, kā arī kokmateriālu transportēšanu līdz patēriņa punktam. Manā praksē ir bijuši gadījumi, kad no šīs summas vēl atskaita piekabes pārkraušanas izmaksas, un meža īpašniekam gala samaksas summa tiek aprēķināta tikai pēc visu izdevumu atskaitīšanas. Šis ir labs triks, kā maldināt meža īpašnieku.

Situācija. Pircējs līgumā paredz, ka no tā parakstīšanas brīža viņš pārdevējam iemaksā rokasnaudu, kas kalpo kā apliecinājums cirsmas pirkuma līguma noslēgšanai un kā nodrošinājums tā izpildei. Uz papīra tas izskatās korekti, jo Civillikums paredz, ka rokasnauda ir līguma izpildes garantija. Līgumā minēts, ja pārdevējs pārkāpj līgumu, viņam rokasnauda jāatdod atpakaļ divkāršā apmērā, savukārt, ja līgumu nepilda pircējs, pārdevējam rokasnauda nav jāatdod. Tomēr praksē šāds noteikums biežāk darbojas pircēja interesēs – līgums ir sastādīts tā, lai viņš būtu pasargāts, bet pārdevējam risks un atbildība ir lielāka. Piemēram, gadījumā, ja pārdevējs pēkšņi saprot, ka pircēja piedāvātā līguma summa ir neatbilstoša situācijai, līguma laušana var izmaksāt ļoti dārgi.

Gadījumā, ja mežistrāde notiek kaimiņa īpašumā, meža izstrādātājiem var rasties nepieciešamība izvest cirsmā iegūtos kokmateriālus un šķeldošanai paredzētos zarus caur jūsu īpašumu. Šajā situācijā iesaku slēgt līgumu, kurā skaidri ietverti visi iespējamie riski, piemēram, bojājumi ceļam, kokiem un citi faktori. Vislabāk būtu pirms līguma slēgšanas kopā ar meža izstrādātājiem iepazīties ar situāciju dabā un izvērtēt, kā kokmateriālu un zaru izvešana varētu ietekmēt īpašumu. Zināms gadījums, kad īpašnieks šādā situācijā līgumu nebija noslēdzis, bet kokmateriālu izvešanu atļāva pēc mutiskas vienošanās. Pēc darbu pabeigšanas konstatēja, ka ir izbraukāts meža ceļš un jaunaudzē noliekti un bojāti jaunie kociņi. Jāsaka gan, ka pēc pārrunām konkrētā firma īpašumu sakārtoja. Tomēr, lai nerastos šādi nepatīkami starpgadījumi, vienmēr slēdziet rakstisku līgumu, kurā precīzi noteikti visi nosacījumi – kā tiks izvesti kokmateriāli, kas atbild par iespējamiem bojājumiem un kā tie tiks novērsti.

Rūpējieties par savu mežu, regulāri apsekojiet to un vienmēr esiet vērīgi pret mežā notiekošo. Rakstisks līgums ir drošības garants – tas pasargās no liekiem pārpratumiem vai pat zaudējumiem. Atgādinu, ka, gādājot par mežu šodien, jūs iegūstat tā vērtību nākotnē.

Andris VĪRS,
MKPC Ziemeļvidzemes nodaļas vecākais mežsaimniec. konsultants,
tālr.: 26108426,
e-pasts: andris.virs@mkpc.llkc.lv

KAD ZĀLAUGI VAIRS NEAUG, JĀSTEIDZ KOPT JAUNAUDZES

Bez kopšanas kvalitatīvu un peļņu nesošu mežu nevar izaudzēt. Ja jauno mežu nekopj, tiek zaudēti atjaunošanā vai ieaudzēšanā ieguldītie līdzekļi un darbs. Jaunaudžu kopšana iedalās divos posmos – agrotehniskā un sastāva kopšana. Iedalījumu nosaka pēc veidojamā meža koku augstuma un mērķa. Tas nozīmē – tiklīdz Meža valsts reģistra datos meža īpašumā reģistrēta mežaudze, tās kopšana tiek definēta kā jaunaudžu kopšana neatkarīgi no tā, vai kopšanu veic jaunajiem stādījumiem, lai uzlabotu apgaismojumu, mitruma un barošanās apstākļus, vai audzē, kas sasniegusi 2–10 m augstumu, kopšanas rezultātā tiek veidots koku sugu sastāvs, to skaits un izvietojums.

Foto: MKPC arhīvs

Mežaudzes pirmajos gados kopšanas galvenais mērķis ir uzlabot apgaismojumu, mitruma un barošanās apstākļus. Tiek atbrīvota "dzīves telpa" no zālaugu un konkurējošo sugu koku negatīvās ietekmes 0,5–1,0 m rādiusā ap izvēlētajiem nākotnes kociņiem. Visu platību kopt vienlaidus nav nepieciešams. Bagātīgās augsnēs, kur veidojas intensīvs zālaugu aizzēlums, saulmīļu sugām, piemēram, bērzam un priedei, kopšana visticamāk būs nepieciešama vairākas reizes gadā. **Īpaši svarīgi veikt kopšanu rudenī, kad zālaugu augšana ir apstājusies. Tas ir būtiski, lai ziemā apsnigušie zālaugi kociņus nenoliektu un netraucētu to vertikālu augšanu nākamajā gadā. Piemēram, jaunie bērziņi, kas ir šmaugi un ātri noliecas zem zālaugu smaguma.** Tāpat zem zālaugu seguma var izveidoties labvēlīgi apstākļi sēnīšu slimību attīstībai, var savairoties peles u. c. grauzēji, kas apgrauž kociņu stumbrus. Zālaugu sagulšanās uz kociņiem var izraisīt skuju koku stādu bojāeju. Kad kociņi sasniegu-ši 2–4 m garumu un sākas to savstarpējā konkurence, ietekmējot vainagu formu un izmērus, sāk sastāva kopšanu. Svarīgi atcerēties, ka tieši no tā, cik savlaicīgi veic kopšanu, ir atkarīga mežaudzes turpmākā augšanas gaita un kādā vecumā audze sasniegs ciršanas parametrus. Pēc 5 m augstuma pārsniegšanas kopšana būs jau novēlota un mazāk efektīva. Sastāva kopšanas laikā izcērt nevēlamo sugu kokus un nodrošina vēlamās sugas vienmērīgu izvietojumu platībā. Atstājamo kociņu skaits atkarīgs no koku sugas un augstuma. Vienas koku sugas mežaudzēs vēlams veidot mistraudzes. Šādas mežaudzes labāk nekā tīraudzes izmanto augsnes potenciālo augu-lību, jo dažādu koku sugu sakņu sistēma izvietojas atšķirīgā dziļumā, labāk izmanto apgaismojumu, mitrumu, temperatūru, kā rezultātā palielinās mežaudzes asimilācijas virsma, mazāk cieš no nelabvēlīgiem klimata apstākļiem, jo to stabilitāte un noturība ir augstāka. Lapu koku audzēs kociņi noteikti jāatstāj vienmērīgi, skuju kokiem tas nav tik nozīmīgi. Kopšanu veic, lai izveidotu vēlamo sugu sastāvu audzē, palielinātu koku ikgadējo pieaugumu un tādējādi – arī mežaudzes vērtību nākotnē.

Jaunaudžu kopšanu ieteicams veikt **skuju kokiem – oktobrī un novembrī** (šajā laikā cirstos kociņus sniegs pieplacinās zemei, veicinot to ātrāku satrūdēšanu), **lapu kokiem – jūlijā un augustā** (audze būs pasargāta no straujas atvašu sazelšanas un atstājamie koki augšanas periodā nostiprināsies un būs noturīgāki pret vēja un sniega negatīvo iedarbību rudenī un ziemā). Ievērojot Dabas aizsardzības noteikumus meža apsaimniekošanā, jaunaudžu kopšanu neveic no 1. aprīļa līdz 30. jūnijam, jo šajā laikā perē putni un savas gaitas sāk dzīvnieku mazuļi. Īpaši aizsargājamās dabas teritorijās, piemēram, dabas liegumos, dabas parkos, mežsaimnieciskā darbība aizliegta no 15. marta līdz 31. jūlijam.

Šā gada izaicinājums – strauji veidojies aizzēlums

Šogad apstākļi bijuši it īpaši labvēlīgi jaunaudžu un iestādīto kociņu augšanai, taču vienlaikus strauji auga arī lakstaugi, graudzāles, puskrūmi, krūmi un dabiski ieauguši lapu koki, veidojot spēcīgu aizzēlumu.

Agrā pavasarī stādītajās platībās, arī kur bija gatavota augsne, pamazām sākās spēcīga konkurence starp kociņiem un strauji veidojošos aizzēlumu, kas tos noēnoja, nospieda, atņemot tiem barības vielas un ūdeni, tādējādi ievērojami aizkavējot jauno kociņu augšanu vai pat nomācot pavisam.

Turklāt vairākās platībās bija vērojams, kā jaunie kociņi, kas vasaras sākumā labi ieauga, jau jūnija beigās bija uz izdzīvošanas robežas, strauji saaugušo graudzāļu, siltuma un lielā mitruma dēļ. Tāpēc šogad kopšana daudzās platībās bija jāsāk salīdzinoši ātri pēc stādīšanas un tā bija sarežģīta, ne tikai meklējot zālaugu aizzēlumā pazudušos kociņus, bet līdztekus kaujoties ar uzmācīgu odu mākoni.

Tagad rudenī atkal vairākās, sevišķi platībās uz auglīgām augsnēm, jāveic atkārtota vai pat jau trešā atraugušā aizzēluma appļaušana vismaz 0,5 m rādiusā ap kociņiem, kas, kā jau minēju, ir ļoti svarīgi pirms ziemas perioda.

Pēc tik intensīvas augšanas, kāda bija šogad, ir laiks izstaigāt savas jaunaudzes un izvērtēt to kopšanas nepieciešamību.

Kopumā šā gada izaicinājumi jaunaudžu kopšanā rāda, cik būtiska ir savlaicīga un mērķtiecīga darbība. Savlaicīga agrotehniskā un sastāva kopšana nodrošina, ka kociņi augs veselīgi un nākotnē iegūtā meža kvalitāte un vērtība būs augsta.

Mairita BONDARE, MKPC Madonas nodaļas vecākā mežsaimniecības konsultante, tālr. 28381176, e-pasts: mairita.bondare@mkpc.llkc.lv

ZVIEDRIJA: MEŽSAIMNIECĪBAS INOVĀCIJAS, BIOEKONOMIKA UN KOKSNES PĀRSTRĀDE

Ierodoties Zviedrijā, kopā ar Meža konsultāciju pakalpojumu centra (MKPC) organizētā apmeklējuma "Koksnes kā atjaunojamā dabas resursa loma bioekonomikā, inovatīvas un modernas koksnes pārstrādes tehnoloģijas, produktu izmantošanas iespējas" dalībniekiem devāmies uz vairākiem uzņemošās puses sagatavotiem meža objektiem Lestringes (*Lästringe*) pilsētas apkārtnē, Nīkepingas *(Nyköping)* lēnē (reģionā).

Šajās fotogrāfijās redzamas divas ļoti atšķirīgas *"Elmia Wood 2025"* izstādes ekspozīcijas – cik ļoti evolucionējusi mežizstrāde – no zirgiem kā palīgiem līdz zirnekļveida mežizstrādes tehnikai

Meža apskate un dabas aizsardzība

Apskatījām jaunaudzi, ko paredzēts izkopt ar mehanizēto meža tehniku un atlikumus nodot celulozes ražošanā. Apskatē bija iekļauti arī meža īpašumi, kur krājas kopšanas cirtes laikā atklāti kultūrvēsturiskie objekti. Par kultūrvēsturiskiem objektiem Zviedrijā tiek uzskatītas ne tikai kapavietas un citi vēsturiski nozīmīgi objekti, bet arī sagruvušu māju pamati. Šādos gadījumos ap kultūrvietu tiek atstāti augstie celmi, kas meža izstrādātājiem norāda, ka tālāk ar tehniku iebraukt aizliegts.

Zviedrijā ir novērojama nepārtraukti pieaugoša dambriežu populācija. Ekonomisku apsvērumu dēļ ne visur ir iespējams jaunos kociņus aizsargāt, tāpēc tiek veikts eksperiments ar aizsardzības līdzekļu lietošanu. Rezultātā varēja salīdzināt, cik liels kociņu pieaugums un kāda kvalitāte augošajam kociņam ir, pielietojot aizsardzības līdzekļus, un kādi kociņi ir bez tiem. Apskates laikā redzējām arī dambriežus, kas ir lielākais kaitnieks Zviedrijas dienvidu mežu īpašniekiem meža atjaunošanā. Iemesls, kāpēc ne visas jaunaudzes tiek apstrādātas ar aizsardzības līdzekļiem, ir milzīgās jaunaudžu platības, kuras sastādītas vai sasējušās pēc īpaši smagajiem astoņzobu mizgrauža bojājumiem 2022. gadā. Pieaudzis sauso egļu – malkas koku skaits. Tā sekas ir – ražotnēs ir produkcijas uzkrājumi, kurus pērk arvien mazāk mājsaimniecību. Speciālisti minēja, ja tuvākajā laikā būs vēl kāds šāda mēroga mizgraužu bojājumu apjoms, Zviedrijā veidosies kurināmā pārprodukcija.

Jaunākās tehnoloģijas un uzņēmumu apskats

Apmeklējām arī *"Elmia Wood 2025"* mežsaimniecības izstādi. Dalībnieki varēja iepazīties ar jaunākajām tehnoloģijām mežsaimniecībā, mežizstrādē, kā arī koksnes apstrādē un koksnes atlikumu pārstrādē.

Pēdējā apmeklējuma dienā bija organizēta privātas kokzāģētavas *"Bråhovda Såg"* apskate. Ģimenes uzņēmums, kas nodarbojas ar dažādu kokmateriālu sortimentu sagatavošanu. Sākot no nelielu, galdnieku vajadzībām piemērotu materiālu realizēšanas, kā kāpņu reliņu virpošana un beidzot ar ēku siju, apšuvumu dēļu un citu būvmateriālu izgatavošanu, kā arī specifisku izmēru un kvalitātes baznīcu un zvanu torņu stiprinošo siju zāģēšanu un apstrādi. Uzņēmumā iespējams sagatavot līdz pat dižkoka caurmēru sasniegušiem sortimentiem. Īpašniekiem pašiem arī pieder meža īpašums, kā arī ir aktīva sadarbība ar lielajiem mežizstrādes un koksnes pārstrādes uzņēmumiem tuvākajā apkārtnē.

Papildus apskatījām arī *Husqvarna* muzeju Huskvarnas pilsētā Jenšēpingas *(Jönköping)* lēnē. Tajā iespējams iepazīties ar *Husqvarna* ražotnes produkciju vairāk nekā 400 gadu laikā. Uzņēmums savas pastāvēšanas laikā ir ražojis un dažādojis joprojām ražo visdažādākos izstrādājumus – no šujmašīnām, čuguna katliem, apkures krāsnīm un medicīnas aprīkojuma līdz motocikliem, šaujamieročiem un, protams, dārza un meža motortehniku.

Apmeklējuma laikā gūtās atziņas

Zinoši, atraktīvi speciālisti, kas bija ļoti atvērti visdažādākajiem mūsu jautājumiem ne tikai par mežsaimniecību, mežizstrādi un koksnes pārstrādi, bet arī par izmaksām, sortimentu cenām, kā arī par ES regulām un to veicinātajām pārmaiņām kurināmā un elektroenerģijas ieguvē un lietošanas paradumiem mājsaimniecībā.

Zviedrijā koku sugu augšanas apstākļi ir īpaši skarbi – klintis un visur esošie lielizmēra akmeņi, kas padara mežizstrādi diezgan bīstamu lielā daļā Zviedrijas. Līdz ar to zviedru ražotā mežsaimniecības tehnika ir pielāgota šiem apstākļiem, padarot to vieglāku, labāk manevrējamu. Šāda veida tehniku iespējams izmantot klimata pārmaiņu radītajās "bezledus" ziemās, neveidojot dziļas rises augsnē.

Zviedrijas pieredze mežsaimniecībā pierāda, cik svarīgi ir savlaicīgi pielāgoties klimata pārmaiņām, apvienot inovatīvas tehnoloģijas ar ilgtspējīgu resursu pārvaldību un saglabāt cieņu pret dabu un vēsturi. Apmeklējuma laikā iegūtās zināšanas un kontakti ne tikai paplašina mūsu redzesloku, bet arī dod pamatu attīstībai.

Anete ZONBERGA,
MKPC Ziemeļkurzemes nodaļas mežsaimniecības konsultante,
tālr. 26717614,
e-pasts: anete.zonberga@mkpc.llkc.lv

LATVIJAS MEŽA ĪPAŠNIEKI – ILGTSPĒJĪGA MEŽSAIMNIECĪBA

Jau devīto gadu Latvijas Meža īpašnieku biedrība rīko konkursu "Sakoptākais mežs". Šogad saņemti 15 pieteikumi, no kuriem otrajai kārtai žūrija izvirzīja deviņus īpašumus.

Vidzemes reģionā žūrija viesojās Sanda Krieviņa īpašumā "Lejas Meļļi", kur saimnieks un saimniece darbojas pārdomāti, īpašu uzmanību vēršot meža ainavas sakoptībai un harmonijai. Aivara Bērziņa īpašums "Kalna Alaiņi" atspoguļo ilgtermiņa domāšanu – saimnieks līdzsvaro mežizstrādi ar regulāru kopšanu un atjaunošanu. Savukārt Silvera Strupa īpašumā "Planči" īpaša uzmanība veltīta meliorācijas sistēmu uzturēšanai un jaunu koku ieaudzēšanai, kas konkrētajā teritorijā ir īsts izaicinājums.

Latgalē žūrija apskatīja Ingus Broliša īpašumu "Zeltkalns", kur akcents likts uz meža atjaunošanu un īpaši izceļas jaunaudžu kopšanas darbi. Jāzepa Gavara īpašums "Meldri" ir ģimenes kopīgas saimniekošanas piemērs, kur kokam tiek dota pievienotā vērtība – to izaudzē, nozāģē, apstrādā un pašu rokām pārvērš būvmateriālā savai mājai. Tikmēr Paula un Rinalda Elkšņu īpašums "Elkšņi" ir uzskatāms piemērs produktīvu un noturīgu mežaudžu attīstībai, laikus veicot retināšanu, kā arī uzsverot meliorācijas sistēmu nozīmi augšanas apstākļu uzlabošanā.

Kurzemē žūrija viesojās Dzintara Laivenieka īpašumā "Maitiķi", kur liela uzmanība veltīta dabas vērtību saglabāšanai, vienlaikus produktīvi saimniekojot savā mežā. Laimas un Ivara Lindes īpašums "Jaunlagzdiņi" atstāja sajūtu, ka par katru koku tiek gādāts ar lielu rūpību – šķita, ka koki "smaidīja". Savukārt Alda Briņķa īpašums "Bāliņi" izcēlās ar ainaviski skaistiem skatiem un regulāru meža kopšanu.

Konkursa "Sakoptākais mežs 2025" žūrijas pārstāvji kopā ar atbalsta komandu

LMĪB valdes priekšsēdētājs Arnis Muižnieks:

"*Atskatoties uz konkursa devīto sezonu, arī šogad pārliecinājāmies, ar cik lielu mīlestību un rūpēm saimnieki kopj savus īpašumus. Šoreiz īpaši izcēlās ģimenes mežsaimniecības – satikām meža īpašniekus vairākās paaudzēs: sākot no pašiem mazākajiem un beidzot ar vecākiem un vecvecākiem. Bija patiess prieks redzēt, kā visi kopā ar atbildību un sirdsdegsmi rūpējas par savu mežu. Katrs konkursa gads apliecina, ka Latvijas mežiem ir droša nākotne, un ne mirkli nerodas šaubas – tie būs apsaimniekoti labi arī turpmāk.*"

Pašlaik konkursa žūrija izvērtē apskatītos īpašumus, lai noteiktu trīs īpašniekus, kas tiks nominēti meža nozares gada balvai "Zelta čiekurs" nominācijā "Par ilgtspējīgu saimniekošanu".

Ena Enia GAVARE,
Latvijas Meža īpašnieku biedrība,
tālr. 29179766,
e-pasts: enia.gavare@mezaipasnieki.lv

APAĻO KOKMATERIĀLU PRODUKTU CENU TENDENCES

Meža konsultāciju un pakalpojumu centrs (MKPC) sadarbībā ar Meža un koksnes produktu pētniecības un attīstības institūtu (MEKA), veicot apaļo kokmateriālu cenu monitoringu, secina, ka no 2025. gada maija līdz 2025. gada jūlijam koksnes tirgū ir vērojams būtisks cenas kritums papīrmalkas sortimentiem, arī pārējo apaļo kokmateriālu sortimentu cenai ir vērojama tendence samazināties.

Laika posmā no maija līdz jūlijam visstraujākais cenu kritums ir priedes, egles, apses papīrmalkai, ozola resnajai lietkoksnei, malkas sortimentam, bērza vidējai un tievajai lietkoksnei. Priedes papīrmalkas sortimenta cenas kritums ir 16,49 % (48,38 EUR/m^3), egles papīrmalkas sortimenta cenas kritums ir 16,19 % (48,19 EUR/m^3), apses papīrmalkas sortimenta cenas kritums ir 8,16 % (39,13 EUR/m^3), ozola, oša resnās lietkoksnes sortimenta cenas kritums ir 10,18 % (120,86 EUR/m^3), bērza vidējās lietkoksnes sortimenta cenas kritums ir 8,33 % (91,67 EUR/m^3), bērza tievās lietkoksnes sortimenta cenas kritums ir 14,36 % (57,22 EUR/m^3), malkas sortimenta cenas kritums ir 6,74 % (37,46 EUR/m^3). Šajā laika posmā būtisks cenas kāpums ir novērots bērza resnās lietkoksnes sortimentam 15,0 % (134,17 EUR/m^3).

Pārējiem koku sugu sortimentiem nav novērots būtisks cenas kritums, šo trīs mēnešu laikā apaļo kokmateriālu cenas saglabā tendenci samazināties 4,5 % robežās.

Priedes resnās lietkoksnes cenas kritums ir 0,16 % (94,77 EUR/m^3), vidējās lietkoksnes cenas kritums ir 0,24 % (93,90 EUR/m^3), tievās lietkoksnes cenas kritums ir 3,59 % (70,59 EUR/m^3). Egles resnās lietkoksnes cenas kritums ir 0,40 % (93,38 EUR/m^3), vidējās lietkoksnes cenas kritums ir 0,14 % (93,90 EUR/m^3), tievās lietkoksnes cenas kritums ir 4,36 % (70,42 EUR/m^3). Bērza papīrmalkas sortimenta cenas kritums ir 0,95 % (55,17 EUR/m^3). Apses resnās lietkoksnes cenas kāpums ir 2,65 % (86,11 EUR/m^3), vidējās lietkoksnes cenas kritums ir 3,08 % (54,46 EUR/m^3), tievās lietkoksnes cenas kritums ir 2,70 % (54,31 EUR/m^3).

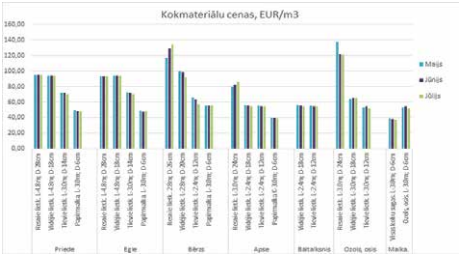

Baltalksņa vidējās lietkoksnes cenas kritums ir 3,08 % (54,46 EUR/m^3), tievās lietkoksnes cenas kritums ir 2,72 % (54,31 EUR/m^3). Ozola, oša vidējās lietkoksnes cenas kritums ir 0,02 % (65,64 EUR/m^3), tievās lietkoksnes cenas kritums ir 4,37 % (51,47 EUR/m^3). Ozola, oša malkas sortimenta cenas kritums ir 4,37 % (51,47 EUR/m^3).

Lai gan katru mēnesi ir novērotas vidējās koksnes cenu svārstības, patlaban apaļo kokmateriālu cenas turpina samazināties.

Artis MISIŅŠ,
MKPC mežsaimniecības projektu vadītājs,
tālr. 26534704,
e-pasts: artis.misins@mkpc.llkc.lv

ILGTSPĒJĪGA MEŽSAIMNIECĪBA PROJEKTA *L*
LATVIANATURE DEMONSTRĒJUMA TERITORI

Projekta *LIFE-IP LatViaNature* ietvaros privātajās meža zemēs izveidotas ilgtspējīgas meža apsaimniekošanas demonstrējumu teritorijas. Tās nodrošina izglītības, pieredzes apmaiņas un komunikācijas platformu, kur meža īpašnieki, nozares profesionāļi un interesenti var gūt praktiskas zināšanas par meža apsaimniekošanu. Viena no šādām teritorijām ir "Rūķmuiža" Saldus novada Vadakstes pagastā – Agņa Grauduļa īpašums.

Mežs kā dzīves skola

Agnis Graudulis ar mežu ir saistīts jau vairāk nekā 30 gadus – viņš ir aktīvs meža īpašnieks, savu pirmo meža īpašumu ieguva mantojumā 1994. gadā. "Mežs man ir bijusi lielākā skola," viņš uzsver, piebilstot, ka tieši ikdienas darbs un pieredze dabā devuši dziļāko izpratni par meža attīstības likumsakarībām – to nevar iemācīties tikai teorētiski.

Projekta *LIFE-IP LatViaNature* meža apsaimniekošanas demonstrējumu teritorijas "Rūķmuiža" īpašnieks Agnis Graudulis

Foto: Anna Dīviņa

Kontroles laukums –iežogota teritorija, kurā dzīvniekiem nav piekļuves

Blakus savai saimniecībai Agnis vada arī uzņēmumu SIA "Mežs un vide", kas sniedz pakalpojumus mežsaimniecības jomā. Viņa profesionālās prasmes aptver visu meža ciklu – sākot ar ciršanu un koksnes realizāciju un beidzot ar atjaunošanu, jaunaudžu kopšanu un lauksaimniecības zemju apmežošanu. Iegūtās zināšanas un pieredzi Agnis ne tikai izmanto praksē, bet arī aktīvi dalās ar citiem meža īpašniekiem semināros un iesaistoties citos pieredzes apmaiņas pasākumos.

Izlases cirtes – apzināta izvēle

Īpašumā ir saimnieciskie meži, kas tiek apsaimniekoti, izmantojot izlases ciršu metodi. Šāda pieeja nodrošina meža nepārtrauktu atjaunošanos un saglabā ainavas vizuālo vērtību. Agnis uzsver, ka meža apsaimniekošanā vienīgais būtiskais ierobežojošais faktors ir laiks: "Mežā viss jāizdara īstajā brīdī – ja kavējamies vai pasteidzamies, rezultāts nebūs tāds, kāds mums nepieciešams."

Īpašumā atrodams nogabals, kur vēsturiski bijušas ganības. Agnis atzīst, ka egļu tīraudzes tur izveidot nebija piemēroti – auglīgajās augsnes likumsakarīgi izveidojušies platlapju meži, izcirtumi ātri aizaug ar jauniem kokiem un krūmiem. Šajā vietā viņš saglabājis pieaugušas egles, jo tās kalpo kā nozīmīgas dzīvotnes putniem, kukaiņiem un citiem organismiem. Papildu tam Agnis šeit speciāli atvedis lielizmēra kritalu, kas dabā ir neaizvietojams bioloģiskās daudzveidības elements.

Dzīvnieku klātbūtne

Kā jau lielākajā daļā Latvijas mežu, arī "Rūķmuižā" sastopami pārnadži, kuru radītie bojājumi nav retums. Lai saprastu to ietekmi, Agnis izveidojis kontroles laukumu – nelielu iežogotu teritoriju, kurā dzīvniekiem nav piekļuves. Rezultāts ir acīm redzams – tur, kur brieži un stirnas netiek klāt, jauno kociņu skaits ir ievērojami lielāks un to augšanas gaita ir straujāka. Tas sniedz ne tikai saimniecisku, bet arī izglītojošu vērtību.

Mežaudzēs sastopami daudzi ozolu un lazdu puduri, kas nodrošina labvēlīgu vidi arī mazajam susurim – sugai, kuras klātbūtne apliecina meža ekoloģisko vērtību. "Rūķmuiža" tādējādi ir piemērs, kā saimnieciskie meži var vienlaikus būt nozīmīgas dzīvotnes bioloģiskajai daudzveidībai.

Agnis semināru laikā īpašu uzmanību pievērš pameža un paaugas sugām, kas nereti paliek nepamanītas. Viņš rāda, ka arī šie augi sniedz būtisku ieguldījumu meža ekosistēmā.

Parastā lazda – lai gan mežā rieksti reti nogatavojas gaismas trūkuma dēļ, tā kalpo kā vērtīga putnu dzīvotne.

Parastā irbene – tās ogas ir pieejamas putniem un dzīvniekiem gandrīz visu ziemu.

Parastā ieva – liecina par auglīgu augsni.

Lēdzerkste – norāda uz karbonātisku cilmiezi.

Parastā vīgrieze – apliecina mitruma klātbūtni.

Agnis ir novērojis, ka koki visbiežāk izgāžas tieši tajās audzēs, kur pamežs ir

...IFE-IP ...JĀ "RŪĶMUIŽA"

PRAKTISKI PADOMI MEŽA ĪPAŠNIEKIEM PĒC "RŪĶMUIŽAS" PIEREDZES

- Ievēro laika nozīmi. Mežā svarīgi darbus veikt īstajā brīdī – gan retināšanu, gan stādīšanu, gan ciršanu. Pat neliela kavēšanās var būtiski mainīt rezultātu.
- Saglabā bioloģisko daudzveidību. Atstāj atsevišķus kokus, kritalas un krūmāju pudurus – tie ir dzīvotnes putniem, kukaiņiem un zīdītājiem.
- Atpazīsti pameža sugas. Daudzi augi ir bioloģiskās daudzveidības indikatori. Piemēram, ievas liecina par auglīgu augsni, vīgrieze – par mitrumu. Šīs zināšanas palīdz izprast sava meža potenciālu.
- Izvēlies piemērotu cirtes metodi. Izlases cirte daudzos gadījumos var būt efektīvāka par kailcirti.

rets vai tā nav vispār. Tāpēc viņš iesaka saglabāt līdzsvaru – ja pameža sugas apdraud mērķa kokus, tās jāretina, bet ne vienmēr līdz pašam celmam. Piemēram, lazdas viņš zāģē aptuveni pusē no to augstuma, saglabājot to kā vērtīgu struktūras elementu mežā.

Izlases cirte baltalkšņa audzē

Viens no piemēriem "Rūķmuižā" ir izlases cirte baltalkšņa audzē. Pēc šīs darbības dabiski iesējušās egles, kas veiksmīgi ieaug, jo nav pakļautas pārmērīgai saules staru iedarbībai. Agnis ir pārliecināts: ja būtu veikta kailcirte, egles šajā vietā ātri vien būtu iznīkušas. Viņš uzsver arī egles nozīmi platlapju mežā – tā stabilizē temperatūras svārstības un pagarina veģetācijas periodu citām koku sugām.

Agnis Graudulis ir pārliecināts, ka veiksmīgas mežsaimniecības pamatā ir dabisko procesu izpratne. Viņš saka: "Ja iemācāmies ieskatīties dabā un saprast, kā tā pati risina izaicinājumus, arī mūsu saimniekošana kļūst vienkāršāka un efektīvāka."

"Rūķmuiža" ir spilgts piemērs tam, kā meža īpašnieks ar ilggadēju pieredzi un atbildīgu pieeju spēj apvienot saimnieciskās intereses ar dabas aizsardzību.

Anna DŪVIŅA,
MKPC mežsaimniecības projektu vadītāja,
tālr. 26624059
e-pasts: anna.duvina@mkpc.llkc.lv

KOKU STĀDĪŠANA RUDENĪ

Tradicionālais meža koku stādīšanas laiks ir pavasaris, taču arī rudenī nekas nav nokavēts, jo daudziem kokiem vislabākais stādīšanas brīdis ir tieši šis gadalaiks. Koku stādīšana rudenī dod tiem papildu laiku augšanai pirms vasaras, līdz ar to tiem būs vieglāk pielāgoties nākamās sezonas karstumam vai sausumam.

Rudenī ir labvēlīgāki laika apstākļi

Zemāka gaisa temperatūra kopā ar lietu rada labvēlīgus apstākļus koku stādīšanai – mitra augsne un vēss laiks palīdz jaunajiem stādiem ieaugt, jo samazinās iztvaikošana un augiem nav jāpatērē tik daudz ūdens. Tajā pašā laikā vēl siltā augsne ļauj sakņu sistēmai nostiprināties un sākt attīstīties vēl pirms ziemas. Tas ļauj kokiem pavasarī attīstīties veselīgāk. Nav jābaidās, ka jaunie kociņi nepārziemos, jo ziemā tie atrodas miera stāvoklī, kas palēnina augšanu, samazina enerģijas patēriņu un vielmaiņu. Rudenī kokiem ir mazāks kaitēkļu un slimību risks, jo to pārnēsātāji šajā laikā ir mazāk aktīvi. Rudens stādīšanu vēlams sākt no septembra sākuma līdz oktobra vidum, atkarībā no laika apstākļiem. Nav ieteicams stādīt vēlu rudenī, jo jaunajiem stādiem nepieciešams laiks, lai tie varētu iesakņoties pirms sala. Rudenī nav ieteicams stādīt kailsakņu priedi, jo tā līdz ziemai nepaspēs iesakņoties. Ja tomēr vēlas stādīt priedi, ieteicams izvēlēties ietvarstādus, kurus var stādīt arī no augusta vidus. Jāņem vērā, ka priede ir jutīga pret rudens stādīšanu, tāpēc drošāk to darīt pavasarī. Rudenī nav ieteicams stādīt arī melnalksni, kas parasti stādu stadijā nobriest ļoti vēlu.

Rudens stādīšanai vispiemērotākie ir egle un bērzs

Egli rudenī ieteicams stādīt agri – vislabāk līdz septembra vidum. Arī bērzs labi panes rudens stādīšanu, jo tas salīdzinoši ātri iesakņojas. Bērzu ieteicams stādīt no septembra sākuma līdz oktobra vidum. Pavasarī stādījumus jāapseko un jāpārbauda sakņu kakli – tiem jābūt augsnes līmenī. Ja stāds ir pacēlies vai izkustējies, mitrā laikā pieblietē augsni ap to. Svarīgi ievērot arī augsnes veidus, jo rudenī nedrīkst stādīt kūdras augsnēs. Šādās vietās stādi cieš no sala izcilājumiem. Ziemā, kad augsne atkūst un pēc tam atkal sasalst, var veidoties sasalšanas – atkušņa cikli. Tie var uz augšu pacelt vēl nepietiekami iesakņojušos stādus – it īpaši, ja stādi nav labi nostiprināti zemē vai augsne ir pārāk gaisa caurlaidīga. Stādot pārējās augsnēs, lai novērstu sala izcilājumus, cieši jāpieblietē augsne ap stādu, lai starp saknēm nav gaisa kabatu.

Kādus stādu veidus izvēlēties – konteinerstādus vai kailsakņu?

Katram no šiem stādu veidiem ir savas priekšrocības un trūkumi, līdz ar to izvēle lielā mērā atkarīga no laika, budžeta, augsnes un konkrētā koka veida. Konteinerstādiem ir vairākas priekšrocības: tos var stādīt jebkurā laikā, kamēr zeme nav sasalusi, sakņu sistēma nav bojāta, tāpēc tie labāk ieaug un piedzīvo mazāku stresu pēc iestādīšanas. Tas palielina izdzīvošanas iespēju, it īpaši sausā rudenī. Trūkumi – konteinerstādi ir dārgāki nekā kailsakņu stādi, turklāt saknes dažkārt podā var būt sagriezušās kamolā. Pirms stādīšanas jānodrošina, lai stādiņi podā nav izžuvuši. Kailsakņu stādiem ir vairākas priekšrocības – tie ir lētāki nekā konteinerstādi un labi piemēroti lapu kokiem. Tomēr ir vairāki trūkumi: stādi ir ļoti jutīgi pret izžūšanu, saknes jāaizsargā no vēja un saules, un tos var stādīt tikai noteiktos laikos – agri pavasarī vai rudenī. Rudenī ieteicams izvēlēties konteinerstādus, jo tie labāk ieaug – it īpaši eglei un priedei un nav tik atkarīgi no konkrētā stādīšanas laika.

Svarīgi atcerēties, ka ziemā priedes un egles var bojāt meža zvēri, tāpēc novembrī tās ieteicams apstrādāt ar aizsardzības līdzekļiem pret bojājumiem, piemēram, *"Trico", "Plantskyd", "Cervicol"*. Šos repelentus nedrīkst izmantot pārāk agri – augustā, septembra pirmajā pusē, jo repelents bloķē stāda augšanu, stāds nevar "paelpot" un var aiziet bojā. Stādi jāapstrādā ar repelentiem to miera stadijā.

Lai iecerētie darbi izdodas!

Lidija BREDOVSKA,
MKPC Saldus nodaļas mežsaimniecības konsultante,
tālr. 26566260;
e-pasts: lidija.bredovska@mkpc.llkc.lv

ORGANISKO MĒSLOJUMU IZMANTOŠANAS IESPĒJAS UN IETEKME UZ KOKU AUGŠANU

Latvijas Valsts mežzinātnes institūts "Silava" kā viens no partneriem pētījuma "Inovatīvs mikroorganismus saturošs organiskais mēslošanas līdzeklis" (Nr. 22-00-A01612-000010) ietvaros vērtēja dažādas izcelsmes organisko mēslošanas līdzekļu ietekmi uz koku augšanu. Organiskie mēslojumi tradicionāli biežāk tiek izmantoti lauksaimniecībā, tomēr tie ir nozīmīgi arī mežsaimniecībā, kur tos var lietot gan stādu audzēšanā, gan augsnes ielabošanā mežaudzēs un rekultivējamās platībās.

Organiskie mēslojumi ne tikai nodrošina būtisku slāpekļa, fosfora un kālija, bet arī daudzu mikoelementu papildu ienesi augsnē, kas īpaši svarīga skābās un ar barības vielām nabadzīgās augsnēs, piemēram, degradētās kūdraugsnēs un smilts augsnēs. Atšķirībā no minerālmēsliem organiskie mēslojumi ne tikai nodrošina augu barības vielas, bet arī uzlabo augsnes struktūru, veicina ūdens noturību un stimulē mikrobioloģisko aktivitāti.

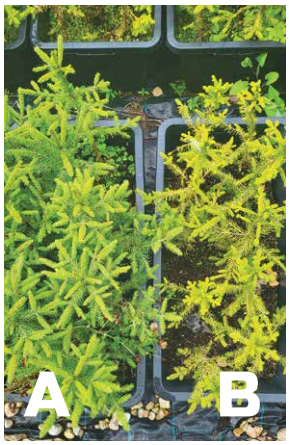

1. att. Parastās egles augšana: a) lietojot organisko mēslojumu; b) bez papildus ienesta organiskā mēslojuma

2. att. Āra bērza augšana: a) lietojot organisko mēslojumu; b) bez papildus ienesta organiskā mēslojuma

4. att. Āboliņš ielabotā stādvietā

3. att. Āboliņš stādu pieaudzēšanas traukos

Pētījumos izmanto no govju, cūku un mājputnu mēsliem veidotu mēslojumu

Pētījumos tika pārbaudīti trīs dažādu izcelsmju organiskie mēslojumi – govju, cūku un mājputnu mēsli, kā arī tiem papildus pievienota baktērija, kas fosforu padara augiem, tajā skaitā kokaugiem, vieglāk izmantojamu. Lietojot šādus mēslojumus, būtiski ņemt vērā to ķīmiskās īpašības: mājputnu mēslojumam raksturīgs zems mitruma saturs un augsta slāpekļa koncentrācija, savukārt govju mēslojums satur vismazāk slāpekļa. Visi organiskie mēslojumi pirms lietošanas ir jāapstrādā, piemēram, raudzējot vai fermentējot, separējot sausnu vai kompostējot, lai nodrošinātu to efektivitāti un drošu izmantošanu. Pētījumos, kas veikti, augsni ielabojot ar organiskajiem mēslojumiem, ir novērots, ka gan lapu kokiem, gan skuju kokiem augstums (1.un 2. att.) ir lielāks nekā kontroles grupai, kurai mēslojums netika pievienots. Tāpat, izmantojot augsnes bagātināšanai organisko mēslojumu, kas iegūts no liellopu mēsliem, novērotas dažādu āboliņa sugu parādīšanās (3. un 4. att.). Šie tauriņzieži, pateicoties gumiņbaktērijām, papildus bagātina augsni ar slāpekli un veicina bioloģisko daudzveidību gan augu, gan kukaiņu kopienām. Tomēr šāds izejmateriāls nav piemērots substrātu izveidei stādu audzēšanai, jo āboliņi aug straujāk nekā meža koku sējeņi, tāpēc apgrūtina koku sēklu dīgšanu un dēstu augšanu kasetēs.

Pētījumi apliecina, ka dažādu izcelsmju organiskie mēslojumi būtiski veicina koku augšanu un uzlabo augsnes īpašības, it īpaši skābās un barības vielām nabadzīgās augsnēs. Papildus tie stimulē mikrobioloģisko aktivitāti, taču to izmantošana jāpielāgo atkarībā no izejmateriāla īpašībām un paredzētā mērķa. Šie pētījumu rezultāti apstiprina organisko mēslojumu potenciālu mežsaimniecībā, nodrošinot gan koku attīstību, gan augsnes ilgtspēju.

Viktorija VENDIŅA, Latvijas Valsts mežzinātnes institūta "Silava" zinātniskā asistente

Atbalsta Zemkopības ministrija un Lauku atbalsta dienests

MEŽA BIRŽA
www.mezabirza.lv

AUGOŠU KOKU IZSOĻU PĀRDOŠANAS REZULTĀTI

Meža un cirsmu izsoļu portālā www.mezabirza.lv vasaras sezonā (2025. gada jūnijs – 2025. gada augusts) kopumā veiksmīgi noslēgušās 58 izsoles, kurās veikti 2 946 solījumi.
Pārdoti 201,81 ha meža cirsmu ar kopējo izcērtamo likvīdo apjomu 42 088 m^3. No tiem: B 21 %, P 22 %, E 23 %, Ba 14 %, A 10 % u. c.
Vidējais cenas pieaugums ir 17,01 %. Kopējā darījumu summa pārsniedz 2,2 miljonus eiro.

Cirsmu cenas pa sortimentu grupām
Skuju koku cirsmās vidējā svērtā cena 68,93 EUR/m^3, augstākā cena 94,53 EUR/m^3.
Skuju un lapu koku cirsmās vidējā svērtā cena 57,02 EUR/m^3, augstākā – 84,53 EUR/ m^3.
Jauktu lapu koku cirsmās vidējā svērtā cena 34,53 EUR/m^3, augstākā – 57,69 EUR/m^3.
Vasara bija ļoti lietaina, un tas veicināja lielāku interesi par sausām cirsmām, savukārt par slapjām cirsmām interese bija niecīga, jo to izstrāde ir sarežģīta vai pat neiespējama.
Šie laikapstākļi būtiski ietekmēja arī cenas, veidojot izteiktākas galējības, kad cirsmas noslēdzās ar ļoti augstām cenām, tostarp virs 90 eiro kubikmetrā. Vidējie cenu rādītāji arī var būt maldinoši, jo galvenais jautājums ir par konkrētās cirsmas izstrādes iespējām šajā ieilgušajā nokrišņu sezonā. Galvenā uzmanība saglabājas par augstvērtīgu skuju koku un bērza cirsmām.
Vasaras periodā veiksmīgi noslēgušās arī pirmās trīs lauksaimniecības zemes nomas izsoles – vairāk var skatīt zemesbirza.lv.
Sekojiet aktualitātēm Meža biržas sociālajos tīklos.

Linda LAPIKA, "Meža biržas" mārketinga un komunikācijas vadītāja

NACIONĀLAIS ATTĪSTĪBAS PLĀNS 2020
EIROPAS SAVIENĪBA
EIROPA INVESTĒ LAUKU APVIDOS
Eiropas Lauksaimniecības fonds lauku attīstībai

AITU VILNAS IZMANTOŠANA KOKU AIZSARDZĪBAI PRET BRIEŽU DZIMTAS DZĪVNIEKU BOJĀJUMIEM

IZMANTOJAMA NE TIKAI GALOTŅU, BET ARĪ STUMBRU AIZSARDZĪBĀ

Briežu dzimtas dzīvnieku radītie bojājumi ir viens no lielākajiem draudiem meža atjaunošanai. Ziemas periodā īpaši cieš priedes, kurām apkož jaunos dzinumus un mizu. Ar zobiem un ragiem radītie mizas bojājumi rada brūces, pa kurām var iekļūt dažādi patogēni. Tas samazina koksnes kvalitāti, kā arī var novest pie pilnīgas koka bojāejas, ja tiek pārrauti visi lūksnes vadaudi. Pēdējos gados pieaug bojāto audžu platības, jo arī briežu dzimtas dzīvnieku populācijas ir palielinājušās.

Jauns koku aizsardzības veids – vilnas jostas

Vilnā esošais lanolīns un citas dabiskās vielas piešķir tai specifisku smaržu, kas briežu dzimtas dzīvniekiem nepatīk. Ne velti plaši lietotā repelenta *Trico* aktīvā viela ir aitu tauki. Latvijā ir ap 90 000 aitu, kuras ir jācērp, tomēr ievērojama daļa šī resursa netiek izmantota, jo vilnas pārstrādes iespējas ir ierobežotas, galvenokārt dēļ nepietiekamā dzijas produktu pieprasījuma vietējā tirgū. Aitu labturība paredz vilnas cirpšanu, līdz ar to aitkopjiem vilna ir resurss, par kuras ieguvi (cirpšanu) ir samaksāts, bet kuru nav iespējams pārdot, gūstot ienākumus. Ņemot vērā minēto, būtu tikai loģiski izmantot aitu vilnu koku aizsardzībā. Pašlaik atsevišķos uzņēmumos un saimniecībās jau izmanto neapstrādātu vilnu koku galotņu aizsardzībai. Nepastrādātas vilnas izvietošana mežaudzē aizņem diezgan daudz laika. Ne visa vilna ir piemērota, lai to izmantotu stumbru aizsardzībai, jo tā ir no pārāk īsiem matiem vai saķepusi. Valsts un ES atbalsta pasākuma "Sadarbība" 16.1. apakšpasākuma "Atbalsts Eiropas Inovāciju partnerības lauksaimniecības ražīgumam un ilgtspējai lauksaimniecības ražīguma un ilgtspējas darba grupu projektu īstenošanai" projekta "Jaunaudžu mehāniskās aizsardzības līdzekļu izstrāde no aitu vilnas" ietvaros LVMI "Silava" kopā ar sadarbības partneriem (SIA "Bio-Lana" (BIO Villa), SIA "AB jaunaudze", z/s "Trejdeviņi Trešelnieki", SIA "Alvstre", Latvijas Biozinātņu un tehnoloģiju universitāte) izstrādāja jaunu koku aizsardzības veidu – vilnas jostas (kārsta vilna ar vienā virzienā orientētiem matiem). Šīs jostas ir izgatavotas no nemazgātas vilnas, izmantojot kāršanas iekārtu, līdz ar to tās saglabā nepatīkamo smaku, kas atbaida briežu dzimtas dzīvniekus. Arī pašu vilnas matu nokļūšana mutē attur dzīvniekus no koku bojāšanas. Šīs izstrādātās vilnu jostas ir vieglas, elastīgas, un tās ir iespējams arī pagarināt, kas ļauj ērtāk veikt koku apstrādi, kā arī tās var izvietot jaunaudzē jebkurā darbu veicējiem komfortablā temperatūrā neatkarīgi no laikapstākļiem – arī uz mitriem kokiem. Jostas spirāveidā aptin ap koku stumbriem vai galotnēm, tās saglabā noturību vismaz divas sezonas, bet pēc kalpošanas laika dzīvnieku mati kļūst trausli un noārdās dabā.

Ar vilnas jostu aizsargāts priežu stumbrs

Šo aizsardzības veidu pārbaudīja kopumā 14 jaunaudzēs, kur to salīdzināja ar neapstrādātu vilnu un arī ar repelentu *Trico*. Pētījuma laikā noskaidrots, ka izmantot šādas jostas ir krietni efektīvāk, salīdzinot ar neapstrādātu vilnu. Astoņgadīgu priežu stumbru aizsardzībai bija nepieciešams par 25 % mazāk laika (cilvēkam vairāk praktizējoties, laiks varētu samazināties) un par 70 % mazāks vilnas apjoms salīdzinājumā ar neapstrādātu aitas vilnu, un pētījums apliecināja, ka aizsardzības spēja nemazinās un vilnas jostas attur dzīvniekus no bojājumu izraisīšanas.

Šī aizsardzības līdzekļa galvenās priekšrocības ir tā piemērojamība jebkuriem laikapstākļiem, iespēja to izgatavot no vietējā līdz galam neizmantotā resursa, kā arī fakts, ka atšķirībā no plastikāta spirālēm vilnas jostas nerada atkritumus un pēc to kalpošanas beigām nav nepieciešama noņemšana.

Secinājums – vilnas jostu lietošana ir praktisks un ekonomisks risinājums, kas palīdz samazināt mežaudžu bojājumus un vienlaikus atbalsta vietējo aitkopību.

Kārlis DŪMIŅŠ, Latvijas Valsts mežzinātnes institūta "Silava" zinātniskais asistents

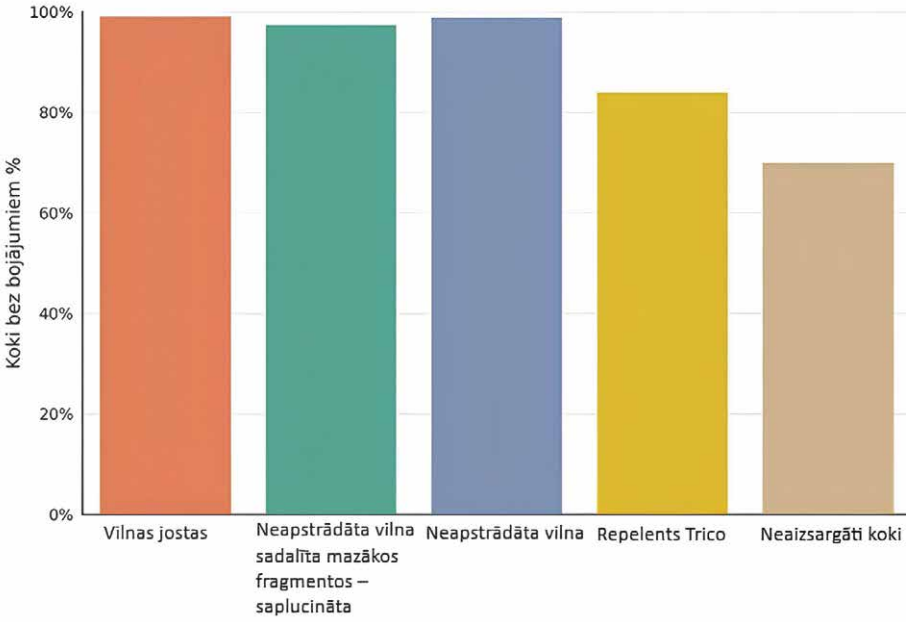

Koki bez bojājumiem (%) sadalījumā pa dažādiem apstrādes veidiem

NACIONĀLAIS ATTĪSTĪBAS PLĀNS 2020
EIROPAS SAVIENĪBA
EIROPA INVESTĒ LAUKU APVIDOS
Eiropas Lauksaimniecības fonds lauku attīstībai

Atbalsta Zemkopības ministrija un Lauku atbalsta dienests

MEŽSAIMNIECĪBA UN MEDĪBAS ZVIEDRIJĀ – KO VARAM MĀCĪTIES LATVIJĀ

Šā gada maijā norisinājās Meža konsultāciju pakalpojumu centra (MKPC) organizētais mežu apmeklējums Zviedrijā. Brauciena mērķis – izglītošana par medību un meža apsaimniekošanas pieredzi Zviedrijā.

Brauciena laikā dalībnieki apmeklēja Zviedrijas Mednieku asociāciju, iepazinās ar jaunākajām tehnoloģijām medību jomā, meža īpašnieku kooperatīva *"Södra"* īpašumu, kurā tika izzināta kooperatīva meža apsaimniekošanas pieredze, izaicinājumi un aizsardzības pasākumi pret pārnadžu bojājumiem. Jāmin, ka Zviedrijā ir pasaulē blīvākā aļņu populācija.

Zviedrijas Mednieku asociācija un privātīpašuma apsaimniekošana

Zviedrijā ir ap 300 000 mednieku, kas ir ap 3 % no iedzīvotāju skaita. Puse mednieku ir 1830. gadā dibinātās Zviedrijas Mednieku asociācijas (*Svenska Jägareförbundet*) biedri. Kā stāsta asociācijas pasniedzējs Kenets Šulce, motivācija iestāties asociācijā ir iespēja mediniekiem piedalīties asociācijas svarīgākajos darbos, tostarp risinot pārnadžu un plēsēju radītās problēmas, komunicēt ar ES iestādēm. Kopš 1947. gada Zviedrijas Mednieku asociācijas rezidence ir Ēstermalmes (*Östermalm*) pils, kas tagad ir asociācijas īpašums. Kādreiz pilī atradās asociācijas mednieku skola, taču tagad tā ir arī pasākumu norises vieta, viesnīca, vides izglītības centrs un savvaļas dzīvnieku parks, kas mazliet atgādina mūsu Līgatnes dabas takas.

Viesojoties asociācijas mednieku skolas teritorijā, rodas jautājumi arī par mednieku apmācību Zviedrijā. Tāpat kā Latvijā, arī šeit mediniekiem jānokārto eksāmens teorijā un praktiskajā šaušanā. Teorētiskās daļas tēmas ir gandrīz tādas pašas kā Latvijā – medījamo dzīvnieku bioloģija, likumdošana, medību paņēmieni un ētika, medījamo dzīvnieku slimības, medību suņu un šaujamieroču lietas, medījuma pirmapstrāde u. c. Savukārt praktiskās šaušanas pārbaudes ir sarežģītākas un sastāv no trim daļām – šaušana ar skrotīm pa šķīvīšiem un kustīgu mērķi uz zemes, šaušana ar karabīni pa stāvošu mērķi ("no galda" un sēdus vai ceļgala pozīcijas) un šaušana ar karabīni pa stāvošu un kustīgu aļņa mērķi. Atsevišķi tiek vērtēts, cik labi šāvējs spēj novērtēt attālumu, šaujot ar gludstobru, un cik droši rīkojas ar ieroci.

Savukārt Zviedrijas Mednieku asociācijas mednieku skolā (*Jaktvårdsskola*) vismaz četrus gadus mācās profesionālie mednieki, kas apgūst medību saimniecības vadību, savvaļas dzīvnieku populāciju apsaimniekošanu un medību resursu uzraudzību.

Par mežiem Zviedrijā un meža īpašnieku kooperatīvā *"Södra"*

"Södra Latvia" izpilddirektors Larss Georgs Hedlunds stāsta, ka Zviedrijā pašlaik darbojas trīs lieli meža īpašnieku kooperatīvi – *"Norra Skog"*, *"Mellanskog"* un "*Södra"*.

Aizvadītā gadsimta 60. – 80. gados mežizstrāde Zviedrijā kļuva intensīvāka, lielās platībās cērtot kailcirtes. Atjaunojot izcirstās platības ar priedi, izveidojās daudz jaunaudžu. Izrādījās, aļņiem šajās jaunaudzēs barības ir pietiekami, to skaits strauji pieauga, tāpat arī nodarīto postījumu apmēri.

Lielo aļņu postījumu dēļ meža īpašnieki, atjaunojot mežu, mainīja mērķa sugu. Nabadzīgajās augsnēs, kurās jāstāda priede, tika stādīta egle, jo aļņu dēļ priedes izaudzēt vairs nebija iespējams. Egļu audzēm paaugoties, zem tām tiek nomākts pamežs un zemsedze – krūmi, sīkkrūmi un lakstaugi. Sākās ķēdes reakcija – barības aļņiem kļuva arvien mazāk, un tie koncentrējās vietās, kur barība ir pietiekami. Tas noveda pie vēl lielākiem postījumiem priežu audzēs.

Pēdējos gados šo negatīvo praksi, kad priedes vietā tiek stādīta egle,

Zviedrijas Mednieku asociācijai piederošajā Ēstermalmas pils kompleksā iekārtota mednieku skola, vides izglītības centrs un visā Zviedrijā slavens restorāns, kurā pasniedz medījumu gaļas ēdienus.

"*Södra*" ierīkotie parauglaukumi kalpo kā uzskates līdzeklis pārnadžu ietekmei uz jaunaudzēm un tam, ka meža īpašniekiem un medniekiem nepieciešams atrast kopīgu valodu

Zviedrijā ir izdevies apturēt. Tas tāpēc, ka mednieki un meža īpašnieki ir sākuši vairāk sadarboties, lai panāktu aļņu populācijas līdzsvaru ar tai pieejamo barības bāzi. Šim mērķim meža īpašnieki piemērotās augsnēs vairāk stāda priedi, bet mednieki pietiekami daudz nomedī aļņus. Sadarbības rezultātā pēdējos gados Zviedrijā mežu arvien vairāk atjauno ar priedi.

"Södra" nostāja ir šāda – līdz 5 m augstām priedēm 70 % no kociņu kopējā skaita ir jābūt bez nopietniem stumbra un galotnes bojājumiem. 30 % (no kopējā skaita) nopietni bojātu kociņu ir pieļaujams apjoms, un ir pieļaujami arī sānzaru bojājumi.

Atjaunojot izcirtumus, izvēlas sēšanu vai dabisko atjaunošanos (kur tas pieļaujams no mežsaimnieciskā viedokļa). Tāda jaunaudze ir biezāka un no dzīvnieku barības viedokļa mazāk interesanta.

Nedrīkst pieļaut to, ka bērza galotne pāraug priedi, jo priede, lai izkļūtu no ēnas, izdzen garus dzinumus, kas dzīvniekiem ir pievilcīgāki.

Lai mazinātu postījumus jaunaudzēs vai nākotnes "mērķa kokiem", pēc iespējas veicina dabiskās barības bāzes veidošanos, piemēram, zem elektrolīnijām, uz stigām u. c.

Veicot jaunaudžu kopšanu, atstāj lapu kokus, bet tie nedrīkst traucēt mērķa sugas augšanai, un veido papildu barības bāzi (pīlādžus, apses, kārklus u. c.). Jāatgādina, ka apse un priede ir savstarpēji nesaderīgas koku sugas.

Priedes retināšanu sāk pēc tam, kad tā sasniegusi 6 m augstumu. Jo lielāka audzes biezība, jo procentuāli mazāks skaits bojāto priežu. Tomēr vienlaikus liela biezība kavē pieaugumu. Savukārt, ja priedes stādījumā ir mazāks koku skaits, tad koki ātrāk izaug no postījumu riska grupas, retāki stādījumi veicina to ātrāku caurmēra pieaugumu un ātrāku kreves mizas izveidošanos.

L. G. Hedlunds, labi pārzinot situāciju abās valstīs, vērtē, ka Latvijā meža īpašnieki cenšas ātrāk izaudzēt caurmēra ziņā lielākus kokus un ātrāk retina jaunaudzes. Tādā veidā gan var iegūt vairāk lietkoksnes, taču kopējais iegūstamais kokmateriālu daudzums ir mazāks. Tas tāpēc, ka Latvijā nav pieejamu celulozes fabriku, kur pārstrādāt pirmajā starpcirtē iegūtos materiālus.

Jaunaudžu kopšanā iesaka saglabāt bojātās priedes. Bojātās priedes tādējādi nākotnē veidos turpmāko barības bāzi, bet krājas kopšanas laikā tās varēs izvākt.

Lai saglabātu dzīvnieku barības bāzi, nepieciešams rūpēties, lai mežos būtu mētrāji. Egļu mežos mētrāju ir maz, tāpēc dzīvniekiem var trūkt pārtikas, tie koncentrēsies citviet.

Veicot jaunaudžu kopšanu, atstāj 1 m augstus bērza celmus, kuriem būs atvases un tās kalpos par papildu barības bāzi pārnadžiem.

Veicot kailcirtes, priežu un apšu galotnes atstāj šķeldošanai paredzēto zaru kaudžu virspusē, kur tās būs barība dzīvniekiem.

Apmeklējums tika organizēts ar Zemkopības ministrijas un Lauku atbalsta dienesta atbalstu LAP 2014–2020 apakšpasākuma "Saimniecību un mežu apmeklējumu nodrošināšana" ietvaros.

Ilgvars ZIHMANIS,
apmeklējuma dalībnieks

MEŽS KĀ DZĪVA LABORATORIJA

Ikdienas darbos var vērot, ka mežs ir kā dzīva laboratorija – tur redz ne tikai kukaiņu un sēņu daudzveidību, bet arī dabas radošumu dažādos koku veidojumos, mizas rakstos, izaugumos un simbiozēs. Interesanti ne tikai vērot, bet arī mācīties atpazīt sugas – jo biežāk tās redzi, jo aizraujošāka kļūst daba. Šeit daļa no maniem novērojumiem mežā.

Latvijā bieži sastopams ceriņu sfings (*Sphinx ligustri*). Attēlā kāpurs uz oša.

Pelēkais pāvacis (*Saturnia pavonia*) – prieks to ieraudzīt, jo šī suga Latvijā sastopama diezgan reti. Maskēšanās meistars!

Ne katru dienu sanāk sastapt Latvijas lielāko savvaļas dzīvnieku – alni. Šoreiz ceļā gadījās jaunais aļņu mazulis.

Vēja slota – visbiežāk redzama bērzos. Vēja slotas rada sēnītes infekcija, kuras rezultātā vienā vietā veidojas ļoti daudz sīku koka zaru.

Prieks redzēt, ka ir arī tādi meža īpašnieki, kas rūpējas par skudru pūžņiem!

▶ 16.lpp.

◀ 15. lpp.

Tas ir apsveicami, jo skudras pilda vairākas svarīgas funkcijas meža ekosistēmā. Tās ēd kritušos kukaiņus, nedzīvus dzīvniekus un citu organisko materiālu, palīdzot attīrīt mežu no atliekām. Skudras arī medī meža kaitēkļus – laputis un koku kaitēkļu kāpurus, tādējādi aizsargājot kokus un augus no bojājumiem. Turklāt skudras savāc sēklas un pārnēsā tās uz citām vietām, veicinot augu izplatību un bioloģisko daudzveidību mežā.

Ja koki aug tik cieši blakus, to stumbri vai zari sāk saskarties un pat saaug – rodas iespaids par koku "draudzību". Dabas spēks un pacietība!

Zalktis. Latvijas lielākā čūska, cilvēkam nekaitīga, apdzīvo visbiežāk mitras vietas.

Susura ligzda. Šo nakts dzīvnieku parasti grūti pamanīt, bet ligzda zemos krūmos var liecināt par tā klātbūtni.

Porainā ragainīte (*Ceratiomyxa porioides*). Mazītiņa, bet vizuāli ļoti interesanta gļotsēne, kas veido smalkus, skaistus rakstus uz trūdošas koksnes.

Lapkoku svečtursēne (*Clavicorona pyxidata*). Ne par velti to sauc par svečtursēni, jo tās zaru gali atgādina miniatūrus svečturīšus.

Ar savu krāsu un krāšņo augļķermeni mežā nereti var novērot korallenes. Šīs sēnes Latvijā vēl nav pilnībā izpētītas – to noteikšanā svarīgas ir arī krāsu nianses, kas attīstības gaitā mainās.

Vislabāk sēņu metamorfozi var novērot, atrodot parastos zemestaukus (*Phallus impudicus*). Sēne tās sākuma stadijā ir kā balta ola, kas šajā stadijā var pastāvēt pat nedēļām ilgi, līdz pāris stundu laikā tā izaug un tai ir balts, porains "kāts", ar pelēkzaļu galotni.

To, ka sēnēm ir visdažādākās formas, apliecina mēles dižvālene (*Clavariadelphus ligula*).

Krāšņa ir zilganā baltsamtīte (*Leucobryum glaucum*) – Latvijā ne pārāk bieži sastopama sūna, kas veido bāli zilganzaļas krāsas kaudzītes.

Parastajai gailenei radniecīga sēne ar iedobtu, piltuvveidīgu krunkainu virspusi dzeltenbrūnos toņos – zeltkāta gailene *(Cantharellus lutescens)*.

Ja paveicas, uz priežu, retāk – uz citu skujkoku pamatnēm, kā arī uz celmiem vai seklām saknēm var ieraudzīt krokaino kazbārdi. Taču pēdējos gados novērojumu kļūst vairāk – iespēja to sastapt ir laba, ja uzmanīgi vēro koku pamatus un celmus. Novēlu atvērt acis un doties mežā, vērojot interesanto un neparasto!

Lidija BREDOVSKA,
MKPC Saldus nodaļas mežsaimniecības konsultante,
tālr. 26566260;
e-pasts: lidija.bredovska@mkpc.llkc.lv

LLKC MEŽA KONSULTĀCIJU PAKALPOJUMU CENTRS

Rīgas iela 34, Ozolnieki, LV-3018
Ozolnieku pag.,
Jelgavas nov. LV3018
Tālr. 63050477
e-pasts: mkpc@mkpc.llkc.lv
www.mkpc.llkc.lv

Vieta	Vārds, uzvārds	Tālrunis
Sigulda	Elīna Šķubure	27812527
Grobiņa	Agrita Šēnberga	29285111
Saldus	Maruta Pragulbicka	20222041
Krāslava	Edgars Sušinskis	26418970
Limbaži	Jānis Zvaigzne	28307178
Ludza	Andrejs Kukšinovs	29411165
Madona	Mairita Bondare	28381176
Preiļi	Astrīda Rudzīte	26410476
Rēzekne	Elīna Šķubure	27812527
Iecava	Rita Daščiora	22019356
Jēkabpils	Artis Misiņš	26534704
Ozolnieki	Kārlis Folkmanis	29363016
Balvi	Mārīte Kolomejeva	26419524
Tukums	Elīna Šķubure	27812527
Talsi	Valdis Usne	26438175
Valmiera	Andris Vīrs	26108426

Izdevējs: SIA LLKC Meža konsultāciju pakalpojumu centrs,
Izdevumu sagatavoja **Līga Solosteja,** tālr. 63050477, mob. 28018569.
Izdevumu var abonēt kopā ar "Lauku lapu" Latvijas Pastā, abonēšanas indekss 1163
Makets: Dzintars Melnis. Adrese: Rīgas iela 34, Ozolnieki, Ozolnieku pag., Jelgavas nov. LV-3018

MKPC
LATVIJAS LAUKU KONSULTĀCIJU UN IZGLĪTĪBAS CENTRS
Līdzfinansē Eiropas Savienība
2027 Nacionālais attīstības plāns
Lauku tīkls